blev kända gjorde Skogsvårdsstyrelsen glädjande nog helt om. En överenskommelse träffades där Skogsvårdsstyrelsen åtog sig arbetet och kostnaderna för att avverka och köra fram granarna för försäljning till flis, och där familjen Bernholm fick nettovinsten av försäljningen.

Så nu står ängarna öppna igen, med små grupper av träd sparade här och var för att öka mikroklimatvariationen. Intressant nog har ängsfloran återtagit de tidigare grandominerade partierna på bara ett par år, med förvånansvärt stora bestånd av bl a ängsskallra. Förmodligen lär endast lätta röjningsingrepp behöva göras i framtiden, för att hålla undan uppväxande träd (som har svårt att etablera sig på en högvuxen grässvål). Kanske också viss slåtter kommer att äga rum.

Familjen Bernholms förtida granavverkning för att gynna en hotad fjärilsfauna är en pionjärinsats. Glädjande nog har Skogsvårdsstyrelserna i vissa län nyligen fått möjlighet att ge bidrag för utförandet av bla motsvarande naturvårdsåtgärder, via s k NOKÅ-bidrag (Natur- och kulturvårdsåtgärder). Det blåser onekligen något friskare naturvårdsvindar i Sverige idag!

Sven-Åke Berglind

Debatt

Sverige riskerar att hamna i biologisk nationalism

Att beklaga sig över lågsinnade recensenter är sällan meningsfullt. Ordet är fritt, och när allt kommer omkring är det riktigt bra och riktigt dålig kritik som sprider en bok. Att ignoreras är naturligtvis värre. Bengt Oldhammers recension av min rapport "Verkligheten på hotlistan?" (ET 1–2, 1994) är därför på sitt sätt välkommen.

Jag skall dock inte neka till att jag tar illa vid mig. När Expressen under rubriken "Låt de hotade arterna dö ut" utnämnde mig till "natursveriges mest hatade man", och ett TV-team från Aktuellt trotsade decemberstormen och tog sig ut till ön i en taxibåt, mådde jag fysiskt illa och började undra om det var någon sorts satansverser jag hade skrivit. Jag vågar påstå att merparten av alla skribenter som tog till orda om rapporten, både i översvallande positiva och inkvisitoriskt negativa ordalag, inte hade läst den. Man hade läst vad andra skrev. Resultatet blev därefter.

Vad Bengt Oldhammer nu sent om sider har läst är mig obekant. Dock föresvävade det mig ett ögonblick att han hade kommit över ett exemplar ur den ofullständiga, illegalt kopierade piratupplaga som bevisligen är i omlopp. Han skriver: "Att rapporten skulle vara 'en granskning av den svenska bevarandebiologins basfakta' är skrattretande, inte minst med tanke på den knapphändiga litteraturlistan." Mina källor är klart redovisade i den fullständiga utgåvans fem (5) separata litteraturlistor. Jag skall som sagt inte beklaga mig över den ogina behandlingen, men det är inte utan att jag är nyfiken på vilka ytterligare titlar som skulle kunna få Oldhammer att hålla sig för skratt.

Jag har ännu en rak fråga till Bengt Oldhammer, men innan jag kommer fram till den vill jag ta tillfället i akt och i korthet förklara *varför* jag på detta sätt har ifrågasatt delar av den svenska bevarandebiologin.

Upprinnelsen till min rapport står att finna i Naturvårdsverkets MIST-rapport "Biologisk mångfald", som publicerades våren 1993. Där poängteras med eftertryck att "Hotbilden för Sveriges växt- och djurliv avviker inte till det bättre från den globala situationen i stort". Det där är inte sant. Och det vet alla biologer. Men det är många andra som tror att det är sant. Också det ett välkänt faktum bland biologer.

Hoten mot den biologiska mångfalden i Sverige är naturligtvis ett stort problem i många avseenden, det har jag självfallet aldrig förnekat. Dock är problemet inte större än att det kan överdrivas. Det är det Naturvårdsverket gör. Detta kan ha positiva effekter, bland annat av ekonomisk art, men på lite sikt kan det även vara direkt kontraproduktivt. Det kan exempelvis leda till att det organiserade naturskyddet råkar in i en förtroendekris. Genom att blåsa upp våra globalt sett tämligen beskedliga utrotningshot riskerar vi även att hamna i

"Every scrap of biological diversity is priceless" (E.O. Wilson). Bilden från Anjosvarden, skyddsvärd myr i Mora kommun i Dalarna. Foto: Bengt Oldhammer.

något av en biologisk nationalism i den bemärkelsen att vi pysslar med vårt inom landets gränser, samtidigt som vi glömmer vad som pågår i tropikerna, där problemen är förhållandevis gigantiska och resurserna praktiskt taget obefintliga.

Vi har byggt ett mycket rikt samhälle genom att under flera hundra år skövla vår natur. Det har varit en framgångsrik skövling. Man kan säga att vi har haft tur. Naturen i den del av världen som råkade bli vår har tålt våra härjningar ganska bra. I tropikerna är förhållandet vanligen det omvända. Där vill man idag bygga rika samhällen genom att skövla skogar och våtmarker på samma sätt som vi har gjort, men där är naturen känsligare. Mängder av arter utrotas, inte bara nationellt, utan från jordens yta. Denna fundamentala orättvisa kan bara lösas genom att vi i vår del av världen, som har både kunnande och pengar, drar igång en massiv räddningsaktion för att hejda utarmningen i tropikerna.

Sverige har här inte mycket att komma med. Däremot kan vi på fullt allvar diskutera att gå in med miljardstöd till jordbruket, bland annat med motiveringen att vi måsta bevara ett stort antal "utrotningshotade" ogräs och andra kulturgynnade växtarter innanför vår nationsgräns – arter som endast undantagsvis är utsatta för hot i global skala. Detta finner jag direkt stötande.

Lägg märke till att jag inte hävdar att vi saknar problem. Som entomolog är jag exempelvis väl insatt i den problematik som rör många av våra randpopulationer av globalt sett hotade, skogslevande arter. Detta framgår klart och tydligt av min rapport. Jag har aldrig sagt att vi inte skall fortsätta arbetet för att bevara skyddsvärda arter i vårt land. Vad jag säger är att vi samtidigt bör satsa minst tio gånger så mycket pengar på det internationella planet.

Utrymmet tillåter mig inte att här närmare gå in på hur detta skulle kunna organiseras. Men den

som är intresserad bör absolut läsa Harvardprofessorn Edward O. Wilsons nya bok "The Diversity of Life". Det är ett förnämligt standardverk som beskriver utrotningsproblematiken i sin fulla vidd och som dessutom rymmer en lång rad konkreta förslag på hur krisen kan lösas. Denna bok utkommer för övrigt inom kort på svenska i min översättning.

Wilson talar bland annat om någonting som han kallar "bunkerfilosofi". Därmed avser han den ytterst primitiva form av panikartade räddningsaktioner som i grova drag går ut på att man köper in ett skyddsvärt område och sätter ut vakter för att freda det från en fattig befolkning. Det är det vi låter våra barn göra genom det västerländska skolväsendets närmast koloniala regnskogshandel.

Därför vill jag avslutningsvis återvända till Bengt Oldhammers recension, i vilken han tillskriver mig följande, häpnadsväckande åsikt: "Eftersom regnskogarna är artrikare och mer hotade än faunan och floran i Sverige behöver vi inte satsa pengar på naturvård här. Lägg pengarna på inköp av regnskog istället menar författaren."

Bäste Bengt, jag har en fråga. Var har du läst det där? Jag vill ha ett rakt svar. Inga undanflykter. Gärna en ursäkt. Jag lovar och svär att jag skall äta upp mina skor om du kan belägga att jag skrivit eller sagt något så urbota dumt som detta.

Fredrik Sjöberg

Svar:

Vi underskattar hoten mot faunan och floran i landet

Nej, jag har inte läst någon "piratkopia" av din rapport och jag hoppas slippa det. Till skillnad från den linje du driver tror jag vi underskattar hoten mot faunan och floran i detta land. Vi tar exempelvis inte tillräckligt väl hand om den breda genetiska variation som finns hos många växter och djur. Därmed äventyrar vi deras fortsatta evolution. Det finns många uppsatser om olika arters fascinerande variation. Några sådana referenser kunde du till exempel tagit med i din rapport. Rent systematiskt finns mycket kvar att utforska i Sverige, även på artnivå, hos t ex svampar och steklar. Och med tanke på att vi vet ganska litet om hur ekosystemen och samspelet mellan arterna fungerar i Sverige är det fel att gå ut och hävda att hoten är små. Jag tycker det finns anledning att inta en betydligt mer ödmjuk inställning. Vi behöver förmodligen skydda minst tio procent av olika ekosystem, t ex skog, för att värna mångfalden och stoppa utarmningen i ett så artfattigt land som Sverige. Det är mycket lång väg dit. Debatten inom skogsbruket handlar dock idag om att bevara livskraftiga populationer över arternas utbredningsområden. Den handlar om restaurering. Samtidigt kommer du med ett artresonemang som sänker nivån på debatten.

Vad gäller din fråga på slutet av inlägget är svaret naturligtvis att det är en ganska logisk, om än något hårddragen, slutsats efter dina utläggningar om att hoten mot floran och faunan är små. Inser du inte själv kontentan av vad du skrivit? Om 27.000 arter utrotas per år utanför Sveriges gräns och noll arter i vårt land, varför ska vi då bara satsa minst tio gånger mer pengar utanför Sverige. En "politisk ekolog" av din klass borde väl inse att alla pengar ska satsas utanför Sverige. Är inte det realpolitik, för att använda din terminologi? Jag kan hålla med om att det finns en del av intresse att diskutera i din rapport, men det överskuggas tyvärr till stor del av ditt sätt att angripa frågorna. Vill man ha publicitet har du naturligtvis valt rätt strategi. Ordet är fritt och det är möjligt att rapporten har någon funktion att fylla. För dem som är insatta i ämnet finns emellertid inget nytt att hämta.

E.O. Wilson är en av mina favoritförfattare och det gläder mig att du översatt hans bok "The Diversity of Life". I den skriver han att "finally I will argue that every scrap of biological diversity is priceless, to be learned and cherished, and never to be surrendered without struggle." Det är också min inställning, men av din rapport går det inte att dra någon annan slutsats än att du har en annan uppfattning.

Bengt Oldhammer